

Назва галузі науки: природничі.

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО ВИРОБНИЦТВА
ТА СПОЖИВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Сталість як стратегія	4
1.1 Проблематика становлення і висвітлення відповідального виробництва і споживання	4
1.2 Перші кроки на шляху до сталості у виробництві	5
1.3 Методологія оцінювання сталості виробництва	10
2. Матеріали та методи	10
3. Результати дослідження та пропозиції у сфері сталого виробництва і споживання	12
3.1 Основні показники сталості	12
3.2 Концепція екосистемних послуг	14
3.3 Запропонована стратегія сталого виробництва і споживання.....	16
Висновки.....	20
Використана література.....	21

ВСТУП

Сучасний виробник, що крокує в ногу з часом, заявляючи про себе як на внутрішньому, так і особливо на міжнародних ринках, повинен враховувати не тільки економічний ефект своєї діяльності, а й супутню економічному прибутку екологічну привабливість. Виробникам необхідно вирішувати питання прибутковості, враховувати побажання персоналу, партнерів і споживачів, з одночасним розв'язанням проблем охорони навколишнього середовища. Важливо враховувати і зростаючу роль усвідомленого споживання, яке в сучасному світі чинить дедалі більший регуляторний вплив на виробничу діяльність. Сьогодні така тенденція є затребуваною у зв'язку з дедалі зростаючим прагненням до відповідності принципам сталості та їхнього впровадження у сферу сталого виробництва та споживання.

Необхідне формулювання стратегії та розроблення рекомендацій щодо поєднання сталих ініціатив у виробництві та споживанні в контексті сучасних євроінтеграційних процесів в Україні.

Об'єктом дослідження є сталість у виробництві та споживанні. У роботі запропоновано стратегію, яка об'єднує стале виробництво та стале споживання в єдину систему. Це дасть змогу зосередити ініціативи зі сталого розвитку на найважливіших сферах виробництва та споживання. У роботі використано метод "Стала цінність бізнесу". Цей метод містить у собі детальну звітність про сталий розвиток виробництва з відповідними рейтингами та індексами. Рекомендується для використання при прийнятті рішень, управлінні інвестиціями для розвитку бізнесу, порівняльного аналізу та комунікації зі стейкхолдерами, а також надає комплексне представлення впливу компанії на шість стандартизованих параметрів. Результатом є пропозиція щодо створення алгоритму об'єднання сталого виробництва та споживання в єдиний процес. Це дасть змогу зосередити ініціативи зі сталого розвитку на системних змінах у критично важливих сферах виробництва та споживання - енергетиці,

транспорті, житловому секторі, сільському господарстві, енергетиці, транспорті, житлі, сільському господарстві та харчовій продукції.

Практична цінність роботи полягає в стратегії, яка включає заходи, що стимулюють екологічну та соціально-економічну політику виробництва. Це дасть змогу перейти від відносної роз'єднаності дій до технологічних стандартів. Запропонована стратегія може бути реалізована в рекомендаціях щодо вдосконалення програм зі зміни поведінки від поступового переходу від окремих споживачів до ширших ініціатив, спрямованих на зміну всієї системи виробництва та споживання.

Мета дослідження – сформулювати стратегію та рекомендації для об'єднання сталих ініціатив у сфері виробництва та споживання в контексті процесів європейської інтеграції в Україні.

Завдання роботи:

- дослідити основні чинники, які впливають на стале виробництво та споживання;
- оцінити можливості інтеграції виробництва та інвестування в охорону довкілля та сталу екологічну політику;
- проаналізувати об'єднання сталого виробництва та сталого споживання в один кластер;
- визначити основні заходи, що стимулюють екологічну та соціально-економічну політику виробництва.

Об'єктом дослідження є стале виробництво та споживання.

Предмет дослідження – реалії і перспективи застосування стратегій сталого виробництва та споживання.

Наукова робота складається зі вступу, 3 розділів, загальних висновків, списку використаної літератури. Робота викладена на 24 сторінках, включає 2 таблиці, 3 рисунка; бібліографію (33 найменувань).

1. Сталість як стратегія

1.1 Проблематика становлення і висвітлення відповідального виробництва і споживання

Будь-яке виробництво чинить різноманітні екологічні, соціальні, економічні та інші впливи, які можуть бути як позитивними, так і негативними. Мінімізація негативних наслідків сукупного впливу називається сталістю. Сталість може бути високою або низькою. Сьогодні можна виміряти вартість продукції, технологій і виробництва, обумовлену механізмами сталості. Крім того, сталість дає змогу прогнозувати результат впровадження нових технологій або продуктів, щоб оцінити їх на ринку. Така оцінка надасть нові можливості як для виробництва, так і для бізнесу при залученні інвестицій, нових партнерів та споживачів. Свідомі споживачі так само є контрольною ланкою, що визначає екологізацію бізнесу, рентабельність і доцільність виробництва.

Компанії можуть продемонструвати сталий розвиток, представляючи переваги продукції порівняно з аналогічними товарами через власні або партнерські інформаційні та освітні програми. Не варто забувати і про непрямі переваги сталих показників, які можуть бути "активовані" за допомогою інших незалежних організацій. Наприклад, Міністерство охорони здоров'я України може підтримати виробника, підтвердивши користь для здоров'я екологічних властивостей продукту чи технології тощо. Також можна звернутися до ідей сталого компромісу. У цьому разі з'являється дилема зіставлення цінності результатів застосування конкретного технологічного процесу в різних умовах. Наприклад:

- порівняти кошти, вкладені в зниження викидів з економічною ефективністю результатів для здоров'я людини;
- порівняти ефективність використання екологічного пакування товарів із неекологічним з погляду вартості їхньої утилізації та переробки.

Сталий розвиток підходить для компаній різного масштабу. Однак якщо кінцевою ланкою продукту є інша компанія, то компанії самі контролюють вартість.

І тільки після цього споживач контролює угоди через обов'язкові механізми виробничого процесу та прозорість, притаманну сталому бізнесу. Інвестори можуть використовувати сталий розвиток для порівняння компаній з різних галузей, встановлюючи для себе граничні значення екологічних показників. Відповідно до цього інвестори розроблятимуть стійкі інвестиційні стратегії. Показники сталого розвитку можуть бути частиною податкових коригувань для заохочення стійких галузей, оскільки їхня бізнес-модель уже містить у собі витрати на охорону довкілля та здоров'я. Просування такої політики, безсумнівно, вплине на процеси європейської інтеграції процеси в Україні. Ба більше, ЄС реалізує план дій щодо екологічних технологій, для якого стале споживання та виробництво є пріоритетними [1].

Таким чином, цей аспект має стати підґрунтям для майбутніх досліджень з урахуванням процесів європейської інтеграції в Україні.

1.2 Перші кроки на шляху до сталості у виробництві

Можливо, першим кроком на шляху до сталості є відмова від індивідуальної відповідальності; і визнання колективної відповідальності за питання сталого розвитку. Інакше кажучи, існує спільна відповідальність за екологічні проблеми та спільні дії щодо їх усунення та запобігання виникненню нових [2]. Сьогодні практично жодна екологічна проблема не може вважатися такою, що належить до однієї компанії або галузі. Довгостроковий розвиток та економічне зростання залежать не тільки від виробництва та споживання товарів і послуг, а й від екологічності всіх компонентів виробництва. Це вимагає ефективнішого й екологічно безпечнішого управління всім виробничим процесом, включно з виробничим циклом, споживанням та утилізацією [3].

Практика звітності у сфері сталого розвитку почалася 1989 року з першого звіту про соціальну та екологічну оцінку поточної екологічної ситуації [4].

Після перших дебатів про право людини на вільне від забруднення, здорове і стійке навколишнє середовище в 1990-х роках у Раді ООН з прав людини, стало звичним закликати компанії повідомляти про свій вплив на здоров'я людини і природне середовище [5].

З 1999 року ця діяльність призвела до того, що звіти про сталий розвиток, надані багатьма великими компаніями [6].

Зі створенням першого механізму звітності для забезпечення дотримання компаніями принципів відповідальної екологічної поведінки, у 2000 році незалежна міжнародна організація Global Reporting Initiative почала публікувати свої рекомендації щодо звітності у сфері сталого розвитку [7].

Сьогодні багато великих європейських компаній пропонують і впроваджують звіти про корпоративну відповідальність у сфері сталого розвитку відповідно до екологічних, соціальних і корпоративних стандартів ефективності. Незалежні компанії публікують рейтинги та індекси стійкості підприємств і ведуть облік своєї корпоративної відповідальності [8]. Наприклад, Правила ЄС щодо нефінансової звітності нині застосовуються до великих компаній із чисельністю співробітників понад 500 осіб. При цьому приблизно 11 700 великих компаній і груп по всьому ЄС, що становить приблизно 96% європейських компаній [9].

Інститут управління та підзвітності (G&A), провідна організація в галузі екологічного, соціального та корпоративного управління організації в США, опублікував результати дослідження стійкості результати дослідження за 2021 рік. Дослідження зафіксувало триваюче зростання звітності в галузі сталого розвитку для S&P 500 (компанії з найбільшою капіталізацією).

Таким чином, корпоративна звітність у сфері сталого розвитку використовується як найкраща практика в 92 % найбільших публічних компаній у США [10].

Звітність з корпоративної відповідальності здійснюється відповідно до кількох стандартів, обраних компаніями [11].

До них належать:

- форми звітності Глобальної ініціативи зі звітності (GRI, з 1997 року);
- стандарти інтегрованої звітності Міжнародної Ради з інтегрованої звітності (IIRC, з 2010 року);
- стандарти Ради зі стандартів бухгалтерського обліку в галузі сталого розвитку (SASB з 2011 року).

Стандарти поділяються на екологічні, соціальні та економічні категорії; вони залежать від галузевої приналежності і включають кількісні та, в деяких випадках, якісні показники. Вони використовуються для звітності та орієнтовані на постачальників фінансового капіталу. Ці стандарти звітності можна порівняти між собою, але вони часто не співмірні з внутрішньою діяльністю підприємства.

Зазвичай вибір відповідного стандарту становить труднощі для підприємств з обов'язковою звітністю [12-13].

Поряд зі звітністю, для вимірювання сталості бізнесу використовують рейтинги та індекси сталості з 1990 року [14]. Вони включають оцінки всіх ризиків і дані за економічними, екологічними та соціальними показниками, які наведені в таблицях 1-2 [15].

Таблиця 1

Деякі показники індексів стійкого розвитку

Індекс сталого розвитку	Показники
Індекси сталого розвитку Доу-Джонса (Dow Jones Sustainability Indices, DJSI)	Він представляє 10 % з 2500 найбільших світових лідерів сталого розвитку визначених S&P Global в Оцінці корпоративної сталості (CSA). Він враховує довгострокові економічні, екологічні та соціальні критерії.
FTSE4Good (країни, що	Вимірює результати екологічної,

розвиваються; ACEAN 5; IBEX; Bursa Malaysi; Тайвань ESG)	соціальної та управлінської (ESG) діяльності компаній. Використовується для створення та оцінки сталих інвестиційних продуктів.
Euronext Vigeo Eiris	Компанії з найвищим рейтингом за показниками ESG.
STOXX ESG-X; ESG від Sustainalytics	Європейські компанії, які використовують еко-відповідальну політику. Це допомагає знизити репутаційні та специфічні ризики. Програмне забезпечення дозволяє компаніям зосередитися на основних ESG показниках підвищення ефективності та використанні ресурсів.
Thomson Reuters / S-Network	Компанії з соціально відповідальним інвестуванням та корпоративною відповідальністю.
Kirchhoff Consult Good	Комунікації зі сталого розвитку.
Corporate Knights	Дослідницькі та фінансові інформаційні продукти для просування сталого розвитку, що включає в себе соціальні, економічні та екологічні витрати та вигоди.
MSCI KLD 400	Інформація для інвесторів щодо порівняння соціальних та екологічних факторів для інвестування

Таблиця 2

Показники рейтингу сталого розвитку

Рейтинг сталого розвитку	Показники
Annual List A CDP	Список 300 компаній, які досягли максимальної сталості у своїй діяльності.
Carbon Risk Rating	Рейтинг компаній для інвесторів на основі аналізу ризиків, пов'язаних з викидами CO ₂ викидами.
Newsweek Green Ranking	Екологічні показники 500 великих відомих компаній. Для аналізу використовуються вісім ключових показників ефективності.
Corporate Human Rights Benchmark	Аналіз корпоративної поведінки найбільших компаній у сфері прав людини.
Workforce Disclosure Initiative (WDI)	Дані про методи роботи з персоналом. Сприяють розробці практичних пропозицій щодо вирішення кадрових проблем і поліпшення соціального клімату на виробництві.
Bloomberg Gender-Equality Index (GEI)	Доступ до соціальних даних та стратегій у сфері політики гендерної рівності.
Thomson Reuters Diversity and Inclusion	Аналіз даних про расову та етнічну різноманітність працівників найбільших компаній по всьому світу. Рівність в освіті та правосудді.

1.3 Методологія оцінювання сталості виробництва

З початку 1990-х років основним методом оцінки стійкості бізнесу став розгляд сталого розвитку компанії [16]. Нині існують різні методи обліку сталого розвитку. Вони складають традиційну фінансову звітність, доповнену зовнішніми факторами, що позитивно або негативно впливають на аспекти виробничої діяльності, від рентабельності або коефіцієнта збитковості до соціального та екологічного впливу на навколишнє середовище, економіку та суспільство [17].

На жаль, методи оцінки стійкості не вирізняються універсальністю критеріїв оцінки зовнішнього ефекту з урахуванням промислових секторів і різноманітності регіонів [18]. Проте методи обліку сталості часто піддаються критиці за їхню складну адаптацію до сучасних технологій або нових продуктів. Якщо для великих компаній облік сталого розвитку може бути відносно простим у використанні, його використання для визначення пріоритетів розвитку підприємства є складним завданням.

2. Матеріали та методи

Наявні підходи до сталої оцінки виробництва та споживання мають певні недоліки. Часто існує невідповідність між пропонованими сталими ініціативами та виробником. Також спостерігається низька швидкість реагування на потреби зацікавлених сторін від кінцевих споживачів. Нестача інформації про весь бізнес компанії та конкретні технологічні цикли й інвестиційні рішення створює певні проблеми при застосуванні сталих підходів. Необхідно наголосити на проблемі відсутності універсальності стандартів звітності у сфері сталого виробництва, що створює труднощі в їхньому порівнянні та, відповідно, проблеми в якісній оцінці виробництва й кінцевої продукції. Застосовувані ESG (Environmental, Social and Corporate Governance) індикатори надають інформацію щодо ефективності різноманітних екологічних, соціальних

та економічних чинників, але не дають змоги порівнювати ці чинники та не є показниками впливу. Сталий розвиток виробництва на сучасному етапі еколого-економічних відносин потребує нових підходів, що розкривають усі перспективи контролю позитивних і негативних корпоративних ефектів.

Європейська комісія намагається розв'язати це питання через ініціативу "Сталі продукти харчування", серед основних елементів якої є обов'язкові вимоги до розкриття інформації щодо діяльності, пов'язаної зі сталим розвитком, спеціальні правила екодизайну для сталих продуктів, та специфічні для ЄС правила для сталих державних закупівель [19].

Спільно з Бостонською консалтинговою групою компанія Merck розробила новий метод оцінки виробництва під назвою "Стійка вартість бізнесу" [20]. Запропонована методологія дає змогу оцінити, серед іншого, такий соціальний вплив бізнесу на економіку, навколишнє середовище та суспільство загалом.

На основі цих методик було сформовано напрям подібних досліджень і розрахунків для України в умовах інтеграції української економіки в європейську.

Він визначив важливість взаємозв'язку між сталим виробництвом і споживанням, що в кінцевому підсумку забезпечило комплексний аналіз шести стандартизованих показників економічної сталості. Така стандартизація дає змогу до широкого спектру порівнянь - від різних продуктів і послуг до цілих компаній.

3. Результати дослідження та пропозиції у сфері сталого виробництва і споживання

3.1 Основні показники сталості

Сьогодні оцінка сталості бізнесу не охоплює всіх екологічних, соціальних та економічних чинників, що впливають на позитивні та негативні наслідки виробництва. Існують також проблеми, пов'язані з неузгодженістю між екоініціативами та виробничими структурами. Своєю чергою, ці проблеми впливають на просування та впровадження конкретних екологічних технологій та інвестиційні рішення. Відсутня універсальність у стандартах звітності зі сталого розвитку підприємств. Відсутня інформація про стале споживання. Індикатори сталого розвитку надають інформацію про екологічну, соціальну та економічну політику, але не можуть порівнювати та зіставляти ці фактори [21]. Необхідно розробити методiku оцінки сталості бізнесу. Методика має бути зрозумілою, універсальною, однаковою, гнучкою та аналізувати якомога більше показників. Це дасть змогу проводити порівняння, що охоплюють усі аспекти виробництва і споживання. Необхідно забезпечити цілісний погляд на діяльність підприємства та питання споживання, щоб скоригувати їхній вплив на економіку та всі зацікавлені сторони у сталому функціонуванні підприємства: компанії-партнери, інвестори, постачальники, співробітники, клієнти та споживачі; не залишаючи поза увагою навколишнє середовище та соціальні аспекти. Багато досліджень претендують на міждисциплінарний підхід, але не враховують взаємозв'язку в системі "виробник-споживач". Однак саме така система здатна до самоконтролю. Стале виробництво затребуване тільки сталим споживанням, тому стале споживання існує там, де є стале виробництво. Усі інші зусилля у сфері сталого розвитку не здатні суттєво вплинути на екологічні показники.

Зазвичай у звітах представлено дослідження, які зачіпають проблему сталості виробництва або соціальну проблему усвідомленого сталого вибору

споживачів. На основі методу "Стійка вартість бізнесу" і таких теоретичних методів, як абстрагування, критичний аналіз і синтез, пропонується "Стратегія сталого виробництва і споживання". Стратегія дає змогу управляти системою "стале виробництво-споживання" як у процесі виробництва, так і в процесі реалізації продукції. Цей підхід сумісний з вимогами екологізації виробництва і соціально-екологічної діяльності сучасної людини. Сталість виробництва можна визначити за допомогою показників - сукупності темпів і оцінок по всьому ланцюжку створення вартості компанії. Показники сталості компанії включають також вплив її технологічних процесів, продукції та послуг. Це забезпечує багатовекторну перспективу їхнього впливу (рис. 1). Важливо зазначити, що сталість виробництва і споживання ґрунтується на кліматичній нейтральності та інклюзивному зростанні.

Рисунок 1. Основные показатели устойчивости

Перша група показників пов'язана з кліматичною нейтральністю виробництва і споживання. Зміна клімату загрожує екосистемам і біорізноманіттю та впливає на розподіл ресурсів прісної води, функціонування міських районів, а також на кількість і масштаби екстремальних погодних явищ. Воно серйозно впливає на сільськогосподарське виробництво, людський добробут, соціально-економічну діяльність, "зелене" зростання та сталий розвиток.

Показник "зеленої" енергії заперечує спалювання будь-якого типу. Він оцінюється за ціною виробленої електроенергії, викидами парникових газів на

всіх етапах технологічного циклу, доступністю відновлюваних джерел, ефективністю перетворення енергії, потребами в землі та воді, а також соціальними наслідками.

Вартість електроенергії, викиди парникових газів і ефективність виробництва енергії ефективність виробництва електроенергії сильно варіюються для кожного підприємства, в основному через відмінності в технологічному процесі та географічну широту.

Соціальний вплив проектів "зеленої" енергетики оцінюють за індивідуальними ефектами, включно зі здоров'ям, збереженням природного середовища тощо. Відповідно до цього, вітроенергетика є найбільш сталою. Далі йдуть мала гідроенергетика та фотоелектрична енергія. Геотермальна енергія перебуває на останньому місці [22].

Важливість показника "сталість транспорту" зумовлена тим, що він є основним джерелом забруднення в міських районах та викидів парникових газів і створює значні проблеми через затори, шум та аварії. Крім того, транспорт має життєве важливе значення для національної та міжнародної економіки і приносить значний прибуток окремим компаніям і приватним особам, впливаючи на зайнятість, ціни та економічне зростання [23].

Сьогодні до транспортної сталості додатково відносять такі категорії, як транспортна стійкість: близькість до громадського транспорту, доступність можливостей і характеристики урбанізованої території. Іншими словами: скільки часу люди проводять у транспорті, скільки робочих місць доступно в межах одного маршруту, і наскільки компактно організовано поселення [24]. Безсумнівно, транспортна стійкість відіграє істотну роль у досягненні комплексної сталості.

3.2 Концепція екосистемних послуг

Продовольча система є найбільшим у світі роботодавцем. Вони становлять суттєву частину національного валового внутрішнього продукту (ВВП),

забезпечують продовольчу безпеку, розв'язують проблеми охорони здоров'я, пов'язані з недоїданням або ожирінням, і впливають на благополуччя природного середовища. Більшість із Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (ЦСР) на період до 2030 року пов'язані з ефективністю глобальних продовольчих систем [25]. Водночас, глобальна продовольча система є найбільшим споживачем прісної води, несе відповідальність за третину всіх викидів парникових газів і займає близько половини поверхні Землі. Сталі продовольчі системи дадуть змогу наблизити людство до норм здорового харчування, а сільськогосподарське виробництво буде стійким і кліматично нейтральним [26]. Економіка, пов'язана зі сталим розвитком, дає нам змогу зберігати цінність ресурсів шляхом мінімізації утворення відходів, перетворюючи їх на ресурси, які можуть бути повторно використані у виробничих процесах. Стале управління відходами так само є риторичним питанням для більшості країн, оскільки воно пов'язане зі зміною клімату та викидів парникових газів [27]. Для її розв'язання необхідне масове впровадження повторного використання матеріалів, їх переробку та ремонт, а також запобігання надлишковим відходам.

При цьому, профілактика є найважливішим кроком у цьому ланцюзі подій. Для цього необхідно враховувати екологічну перспективу, а також економічні та соціальні показники.

До них належать збереження цінності, зміна ваги та довговічність [28]. Основою всіх заходів є відповідальність виробника та споживача.

Концепція екосистемних послуг демонструє неухильно дедалі більшу привабливість для менеджерів. Екосистемні послуги використовуються як індикатори в системах людина-економіка-оточуюче середовище, являють собою змінні, які об'єднують кілька елементів у єдине ціле. Вони обираються для підтримки конкретних цілей управління з кумулятивною цінністю, пояснюючи якості, кількості, стани або взаємодії, які важко оцінити. Екосистемні послуги являють собою набори показників, включно з описовим та оціночним аспектами [29]. Оцінка екосистем та їхніх послуг є найважливішою

дією для досягнення наступних цілей клімату, сільського господарства, регіонального планування та інших цілей.

Друга група показників пов'язана з інклюзивним зростанням. Інклюзивне зростання означає розвиток людського потенціалу і поєднує в собі економічні, соціальні та екологічні аспекти, що ускладнює його вимірювання та моніторинг. Жоден показник не є достатнім для відстеження прогресу, і навряд чи існує стандартизованого, універсального рішення. Таким чином, країни можуть обирати різні підходи до вимірювання та показники залежно від своїх пріоритетів і можливостей. Сьогодні світ домігся істотного зниження рівня бідності, але багато країн стикаються зі зростаючою нерівністю в доходах і доступі до послуг між багатими і бідними. Ця ситуація являє собою загрозу для сталого зростання.

3.3 Запропонована стратегія сталого виробництва і споживання

Інклюзивне зростання дедалі частіше фігурує в порядку денному розвитку на національному та міжнародному рівнях. Ці показники відображають взаємозв'язок між виробництвом, споживанням, економікою та довкіллям. Можна сформувати стратегію сталого виробництва та споживання в Україні, беручи до уваги з урахуванням зазначених показників (рис. 2).

Рисунок 2. Стратегія сталого виробництва та споживання в Україні

На основі аналізу екологічної та економічної ситуації в Україні, було проведено аналіз виконання зобов'язань за ЦСР 12 [30].

У результаті було зроблено припущення, що стратегія сталого виробництва та споживання має включати шість напрямів. Це вуглецева нейтральність, стійкі рішення у фінансуванні, збільшення частки екоінновацій, справедлива оцінка неекологічних товарів та ресурсів, запровадження впровадження сталої освіти та міжнародне співробітництво в галузі екологічної політики.

Таким чином, існує чіткий зв'язок між виробництвом, споживанням, стійкістю та фінансовими показниками [31].

Тому пропонуються економічні показники ділової сталості для України, з урахуванням принципів Європейського економічного співтовариства.

До таких показників належать:

1. Економічна вартість. Вона охоплює індивідуальний дохід (прибуток компанії прибуток), соціальний дохід (податки) і непрямий дохід (підвищення продуктивності праці та зниження загальних виробничих витрат).

2. Споживча цінність. Вона містить позитивні переваги продукту або їх співвідношення (наприклад, співвідношення ціни та якості, практичного та естетичного задоволення).

3. Етична цінність. Вона охоплює маркетинг, галузеві стандарти та прозорість бізнесу.

4. Екологічна цінність. Вона визначає енергоефективність, ресурсозбереження, а також можливість переробки або утилізації.

5. Соціальна цінність. Вона охоплює гідні умови праці (мікрокліматичні, екологічні, медичні, освітні тощо), добробут працівників і позитивний вплив на суспільство загалом.

6. Управлінська цінність. Вона включає в себе моральний дух колективу, методи мотивації співробітників мотивації, а також справедливу корпоративну політику.

Наприклад, розширюючи сталу діяльність, компанія внесла зміни в процес і якість харчування. Програма сталого харчування гарантує якість і гарне харчування за доступними цінами, враховуючи його вплив на навколишнє середовище [32; 33].

Організація повноцінного, сталого харчування на підприємстві є частиною комплексної програми з поліпшення здоров'я працівників, що враховує сучасні вимоги до сталого розвитку особистості та виробництва (рис. 3).

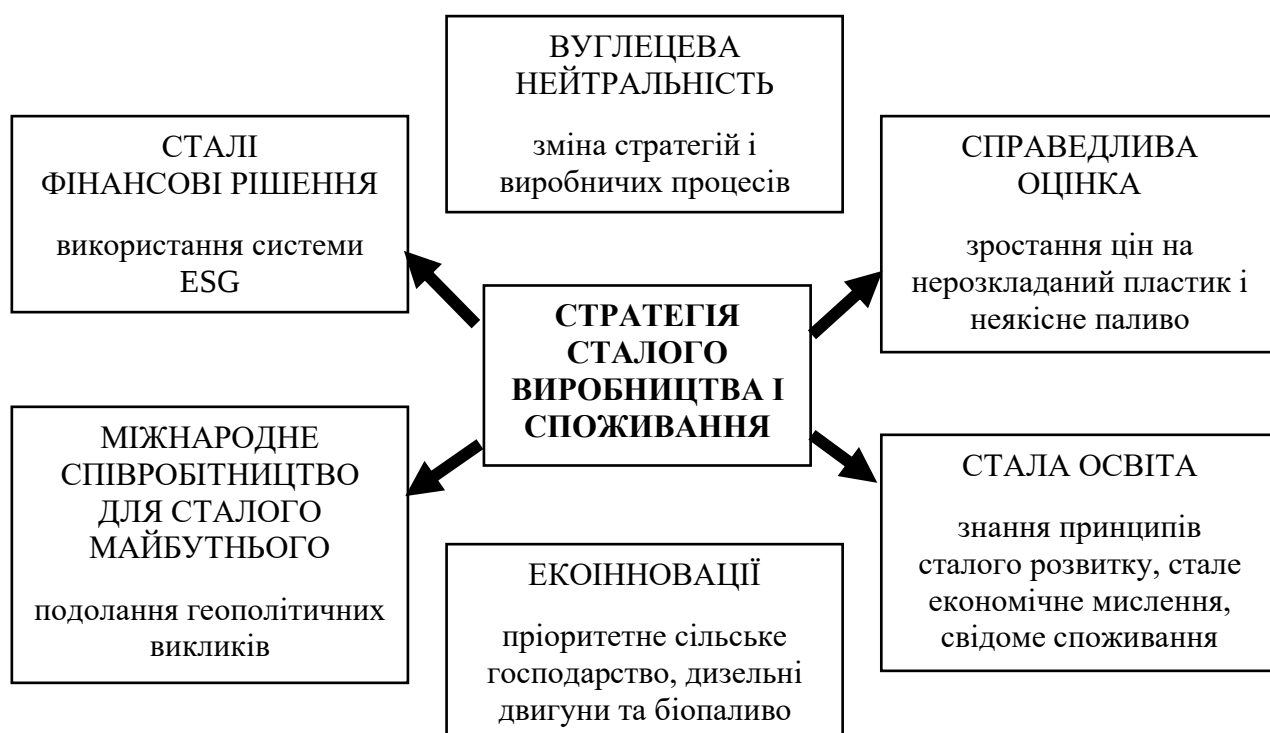

Рисунок 3. Економічні показники сталості підприємства в результаті впровадження харчове-ергономічних показників

У цьому прикладі економічні параметри сталого розвитку такі:

1 Економічна цінність досягається за рахунок непрямого доходу (підвищення продуктивності праці, зниження виробничих витрат, зниження виплат за лікарняними листами тощо).

2. Споживча цінність. Якщо продукт виробляється на підприємстві зі стійкими програмами для співробітників, він є більш привабливим для купівлі, і підприємство більш цікавим для інвесторів.

3. Етична цінність. Людина проводить більшу частину часу на роботі. Отже, робоче місце ідеально підходить для впровадження ефективних заходів з охорони здоров'я і благополуччя, які допоможуть скоротити фінансові втрати, пов'язані зі зниженням продуктивності праці.

4. Екологічна цінність. Використання продуктів харчування місцевого виробництва допомагає стимулювати економіку регіону і підтримує місцевих виробників. Крім того, це сприяє скороченню викидів парникових викидів парникових газів через транспортування продуктів харчування.

5. Соціальна цінність. Компанія робить внесок у стійку поведінку та соціальні стратегії своїх співробітників, впливаючи на їхню обізнаність, надаючи інформаційну підтримку тощо. Як окремі люди, так і групи людей можуть брати участь у таких заходах.

6. Управлінська цінність. Зміни в політиці підприємства можуть включати спрощення доступу до здорової їжі (наприклад, шляхом зміни пропозиції продуктів у місцях громадського харчування). Підприємство може запропонувати додаткові послуги для співробітників, такі як медичне страхування, пільги для членів клубу здоров'я тощо.

Часто оцінка стійкості підприємства є складною для розуміння потенційними інвесторами. Тому для включення стійкості в стратегію компанії потрібне фінансове обґрунтування. Економічне обґрунтування показує вплив різних змінних підприємства на пом'якшення несприятливих екологічних наслідків від випуску продукції та визначає важелі для максимізації стійкості. При цьому підприємство має розуміти, яким чином акціонери використовуватимуть таку оцінку як можливість для своїх дій або як умову для їхньої діяльності.

ВИСНОВКИ

1. Сьогодні виробники і споживачі знають про екологічні проблеми і стурбовані їхніми наслідками. На жаль, просто турбуватися сьогодні недостатньо. Кожен має діяти на своєму рівні. Необхідно уникнути інерції та взяти на себе відповідальність за сталий розвиток, переосмислити корпоративні цілі компанії та роль бізнесу в суспільстві. Підвищити відповідальність за сталий розвиток через зовнішні та внутрішні дії, які приносять користь споживачам і навколишньому середовищу та приносять прибуток підприємствам.

2. В Україні суспільство відчуває ентузіазм з приводу очікуваних макроекономічних наслідків європейської інтеграції. Однак можливості інтеграції виробництва та інвестування в охорону довкілля та сталу екологічну політику залишаються низькими. Прогнозоване зростання виробництва завдасть ще більшої шкоди навколишньому середовищу, тоді як перспективи запобігання потокам відходів і викидів поки що не зрозумілі.

3. Сьогодні концепція сталого розвитку недооцінюється і недостатньо використовується в ділових і політичних колах України. Звітність зі сталого розвитку, хоча і є дедалі привабливішою, але все ще не є необхідною. Очевидно, що без нормативно-правової бази перспективи широкого поширення еколого-економічної звітності є малоімовірними.

4. Україні необхідно використовувати стратегії сталого розвитку для аналізу заходів екологічної політики у сфері виробництва та споживання на основі фактичних даних. Ця діяльність наблизить країну до європейської інтеграції.

5. Необхідно об'єднати стале виробництво та стале споживання в один кластер. Це дасть змогу сфокусувати стійкі ініціативи на системних змінах і найважливіших сферах виробництва та споживання - енергетиці, транспорті, житлі, сільському господарстві та продовольстві. Практична цінність підходу полягає в стратегії, що включає заходи, які стимулюють екологічну та

соціально-економічну політику виробництва. Це дасть змогу перейти від відносної роз'єднаності дій до технологічних стандартів. Запропонований метод може бути реалізовано в рекомендаціях щодо вдосконалення програм, спрямованих на зміну поведінки, з поступовим переходом від індивідуальних споживачів до ширших ініціатив зі зміни всієї системи виробництва та споживання.

6. Фокусування на технологіях (а не на цілих компаніях) і підвищення обізнаності споживачів може допомогти визначити можливості для бізнесу, підвищити диференціацію та створити конкурентну перевагу.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Eco-innovation at the heart of European policies. (n.d.). Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/ecoap/index_en.htm.

2. Three CEOs offer lessons on their pursuit of sustainability. (2020). Retrieved from <https://www.mckinsey.com/featured-insights/leadership/taking-ownership-of-a-sustainable-future>. A. Ivashura et al. Economic of Development. 2022. Vol. 21, No. 1 15

3. Söderholm, P. (2020). The green economy transition: The challenges of technological change for sustainability. *Sustain Earth*, 3, 1-11. doi: 10.1186/s42055-020-00029-y

4. Environmental assessment report (SEAR). (2020). Retrieved from <https://www.benjerry.com/about-us/sear-reports>.

5. Why having a clean and healthy environment is a human right. (2021). Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2021/11/why-having-a-clean-and-healthy-environment-is-a-human-right>.

6. Van Zanten, J.A., & Van Tulder, R. (2021). Analyzing companies' interactions with the sustainable development goals through network analysis: Four

corporate sustainability imperatives. *Business Strategy and the Environment*, 30, 2396-2420. doi: 10.1002/bse.2753

7. Our mission and history. (2021). Retrieved from <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history>.

8. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council. (2014, October). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>.

9. Corporate sustainability reporting. (2021). Retrieved from https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/companyreporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en.

10. 2021 sustainability reporting in focus. (2021). Retrieved from <https://www.ga-institute.com/research/ga-researchcollection/sustainability-reporting-trends/2021-sustainability-reporting-in-focus.html>.

11. Busco, C., Frigo, M.L., Riccaboni, A., & Quattrone, P. (2013). *Integrated reporting: Concepts and cases that redefine corporate accountability*. Dordrecht: Springer.

12. Expert views on ESG ratings. (2019). Retrieved from <https://www.sustainability.com/thinking/rate-raters-2019>.

13. Mähönen, J. (2020). Comprehensive approach to relevant and reliable reporting in Europe: A dream impossible? *Sustainability*, 12(3), article number 5277. doi: 10.3390/su12135277

14. MSCI ESG Ratings. (2020). Retrieved from <https://www.msci.com/documents/1296102/15233886/MSCI-ESG-RatingsBrochure-cbr-en.pdf/7fb1ae78-6825-63cd-5b84-f4a411171d34?t=1572865945980>.

15. Ivashura A. Study of Strategies for Sustainable Production and Consumption in the Economic Conditions of Ukraine / A. Ivashura, O. Protasenko, E. Mykhailova and other // *Economic of Development*. – 2022. – Vol. 21. – № 1. – P. 8-16. doi: 10.57111/econ.21(1).2022.8-16

16. Gray, R.H. (1994). Corporate reporting for sustainable development: Accounting for sustainability in 2000AD. *Environmental Values*, 3, 17-45. doi: 10.3197/096327194776679782
17. Our starting point: Social tensions and unequal distribution of resources. (n.d.). Retrieved from <https://www.valuebalancing.com/en/our-work.html>.
18. Villamagna, A.M, Angermeier, P.L, & Bennett, E.M. (2013). Capacity, pressure, demand, and flow: A conceptual framework for analyzing ecosystem service provision and delivery. *Ecological Complexity*, 15, 114-121. doi: 10.1016/j.ecocom.2013.07.004
19. Sustainable products initiative. (2020). Retrieved from https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-yoursay/initiatives/12567-Sustainable-products-initiative_en.
20. Beal, D., Eccles, R., Hansell, G., Lesser, R., Unnikrishnan, S., Woods, W., & Young, D. (2017). Total societal impact: A new lens for strategy. Retrieved from <https://www.bcg.com/publications/2017/total-societal-impact-new-lens-strategy>.
21. Buchholz, H., Eberle, T., Klevesath, M., Jürgens, A., Beal, D., Baic, A., & Radeke, J. (2020). Forward thinking for sustainable business value: A new method for impact valuation. *Sustainability*, 12(20), article number 8420. doi: 10.3390/su12208420
22. Evans, A., Strezov, V., & Evans, T.J. (2009). Assessment of sustainability indicators for renewable energy technologies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 13(5), 1082-1088. doi: 10.1016/j.rser.2008.03.008
23. Toth-Szabo, Z., & Várhelyi, A. (2012). Indicator framework for measuring sustainability of transport in the city. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 48, 2035-2047. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.06.1177. Study of strategies for sustainable production and consumption... 16 *Economic of Development*. 2022. Vol. 21, No. 1
24. Indicators for sustainable mobility. (n.d.). Retrieved from <https://www.itdp.org/publication/indicators-sustainable-mobility>.

25. The global challenge for government transparency: The sustainable development goals (SDG) 2030 Agenda. (2015). Retrieved from <https://worldtop20.org/global-movement?>

26. Ivashura, A.A., Borysenko, O.M., & Tolmachova, M.V. (2021). Sustainable eating behavior. Bulletin of the National Technical University “KhPI”. Series: New Solutions in Modern Technology, 4(10), 88-93. doi: 10.20998/2413-4295.2021.04.12

27. Quartey, E.T., Tosefa, H., Danquah, K.A.B., & Obrsalova, I. (2015). Theoretical framework for plastic waste management in Ghana through extended producer responsibility: Case of sachet water waste. International Journal of Environmental Research and Public Health, 12(8), 9907-9919. doi: 10.3390/ijerph120809907

28. Haupt, M., & Hellweg, S. (2019). Measuring the environmental sustainability of a circular economy. Environmental and Sustainability Indicators, 1(2), article number 100005. doi: 10.1016/j.indic.2019.100005

29. Müller, F., & Burkhard, B. (2012). The indicator side of ecosystem services. Ecosystem Services, 1, 26-30. doi: 10.1016/j.ecoser.2012.06.001

30. Ivashura, A.A., Borysenko, O.M., Savchenko, M.F., & Dytynenko, S.O. (2021). Analysis of sustainable consumption and production in Ukraine. Grail of Science, 9, 198-204. doi: 10.36074/grail-of-science.22.10.2021.33

31. Protasenko, O.F., & Ivashura, A.A. (2018). The role of ecofriendliness of the environment in creating safe conditions for human activity. Open Information and Computer Integrated Technologies, 80, 210-216.

32. Ivashura, A.A., & Borysenko, O.M. (2021). Analysis of eco-conscious food behavior as a factor of ecological sustainability formation. Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series “Ecology”, 25, 101-110. doi: 10.26565/1992-4259-2021-25-09

33. Ivashura, A.A., Borysenko, O.M., & Soldatenko, A.O. (2021). Sustainable food as an environmental marker in the food tourism industry. Municipal Economy of Cities, 5(165), 50-55. doi: 10.33042/2522-1809-2021-5-165-50-55